

การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนากลุ่มออมทรัพย์อัล-อามานะห์
บ้านบางโรง ตำบลป่าคลอก อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต

The Knowledge Management about Basic Economics of the Model Community to the Chosen
Communities : The Al-Amanah Saving Group at Ban Bangrong, Paklok Sub-district, Thalang District,
Phuket Province.

ประกาศรี อึ้งกุล และคณะ¹

¹ สาขาวิชาการบริหารทรัพยากรมนุษย์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

21 หมู่ที่ 6 ตำบลศรีษะ อำเภอมือง จังหวัดภูเก็ต 83000 โทรศัพท์ 076-240474 – 6 E-mail Prapasri_Prof@hotmail.com

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทชุมชน บริบทกลุ่มออมทรัพย์อัล-อามานะห์ และบริบทชุมชนฐานรากที่ได้รับการคัดเลือกให้รับการถ่ายทอด เพื่อศึกษาการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์อัล-อามานะห์ และเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพกลุ่มออมทรัพย์อัล-อามานะห์ เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านเศรษฐกิจฐานรากสู่ชุมชนฐานราก ดำเนินการศึกษาวิจัยเดือนกุมภาพันธ์ 2556 ถึงเดือนมกราคม 2557 วิจัยดำเนินงาน คือ การวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ คณะกรรมการบริหารงาน เจ้าหน้าที่ สมาชิกของกลุ่มออมทรัพย์อัล-อามานะห์ ผู้นำชุมชน ท้องถิ่น ภาครัฐ กลุ่มพัฒนา เจ้าหน้าที่ท้องถิ่น นักวิชาการ เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล คือ แบบสำรวจ บริบทชุมชน บริบทกลุ่มออมทรัพย์อัล-อามานะห์ แบบแนวทางการสัมภาษณ์ทั่วไป การสัมภาษณ์ระดับลึก แบบแนวทางการสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการประมวลผลข้อมูล จัดระบบ การเรียบเรียงเป็นหมวดหมู่ การประมวลผลข้อมูล จำแนกเป็นชุดย่อยตามพื้นที่เป้าหมาย มีการสังเคราะห์ข้อมูลเป็นชุดเดียวกัน การประมวลผลข้อมูลเพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับเลือกผู้สัมภาษณ์ต่อไป ผลการศึกษาบริบทชุมชนบ้านบางโรงและบริบทกลุ่มออมทรัพย์อัล-อามานะห์ คือ บ้านบางโรง เป็นหมู่บ้านแห่งหนึ่ง ตั้งอยู่หมู่ที่ 3 ของตำบลป่าคลอก อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต เป็นชุมชนมุสลิมที่มีความโดดเด่นด้านระบบภูมินิเวศน์ที่สมบูรณ์แบบ มีกลุ่มออมทรัพย์อัล-อามานะห์เป็นองค์กรการเงินชุมชนประเภทกลุ่มออมทรัพย์อิสลามซึ่งเป็นกลุ่มขององค์กรการเงินชุมชนที่ยึดหลักของศาสนาอิสลามเป็นแนวทางปฏิบัติ เกิดขึ้นโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพันต่อชุมชนที่เป็นบ้านเกิด เริ่มจากแกนนำภายในชุมชน เกิดขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับชุมชนจากปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรป่าชายเลน หนี้สินที่ดินหลุดมือ ครอบครัวและสังคมแตกแยก เน้นการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยไม่ไปทำลายวิถีชุมชนแบบดั้งเดิม โดยแรกเริ่มเป็นการจัดสวัสดิการชุมชนที่ลดการพึ่งพาสถาบันของรัฐลง อาศัยความเข้มแข็งของชุมชน การศึกษาการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์อัล-อามานะห์ พบว่า การบริหารงานชุมชนบ้านบางโรง มีมัสยิดเป็นศูนย์กลาง บริหารงานภายใต้ “คณะกรรมการมัสยิด” เรียกอีกชื่อ

ว่า “คณะผู้บริหารชุมชน” มียุทธศาสตร์ที่ใช้ในการบริหารงานกลุ่มออมทรัพย์อัล-อามานะห์ คือ การสร้างเครือข่าย การพัฒนาศักยภาพ การสร้างจิตสำนึก การรวมกลุ่ม และความสมดุลของการพัฒนา กระบวนการที่ใช้ในการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์อัล-อามานะห์ คือ การสร้างความตระหนักรับรู้ปัญหา การรวมกลุ่ม การขยายเครือข่าย การจัดทำแผนชุมชน การนำแผนชุมชนสู่การปฏิบัติ และการหางบประมาณ **เงื่อนไข**ที่ใช้ในการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์อัล-อามานะห์ คือ การมีทุนทางสังคม การใช้หลักศาสนา ผู้นำชุมชน การดำรงชีวิตตามวิถีพอเพียง การมีส่วนร่วม และแผนชุมชน แนวทางการพัฒนาศักยภาพกลุ่มออมทรัพย์อัล-อามานะห์ คือ มีการนำเทคโนโลยี นวัตกรรมเข้ามาใช้ในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเกิดการจัดการความรู้ของชุมชนบ้านบางโรง ทั้งที่เป็นความรู้ที่เด่นชัด (Explicit Knowledge) เป็นความรู้ที่อยู่ในรูปแบบของเอกสาร วิชาการ เอกสารเกี่ยวข้อง และการจัดการความรู้ซ่อนเร้น (Tactic Knowledge) ได้แก่ ประสบการณ์ที่สั่งสมมายาวนาน ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมีการจัดทำสื่อนำเสนอด้วยคอมพิวเตอร์ โปรแกรม powerpoint และบันทึกภูมิปัญญาของชุมชนบ้านบางโรงใส่แผ่นซีดีในรูปแบบของวีดิทัศน์ เป็น 2 เรื่อง คือ กลุ่มออมทรัพย์อัล-อามานะห์ บ้านบางโรง ตำบลป่าคลอก อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต และ ชุมชนจัดการตนเองบ้านบางโรง ตำบลป่าคลอก อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต

คำสำคัญ: การจัดการความรู้ พัฒนาศักยภาพ เศรษฐกิจฐานราก ภูมิปัญญาท้องถิ่น ชุมชนฐานราก

Abstract

The purposes of the research were to study the present context of the Al- Amanah Savings Group and the context of the chosen community, to examine the management of the Al- Amanah Savings Group, to propose guidelines to improve the performance of this group, to transfer the local wisdom about local economy to the other communities . The study was

conducted from February 2013 – January 2014. This qualitative research methodology consisted of survey, an in-depth interview, focus group, and public discussions. The sample group included the administrators, and members of the Al- Amanah Savings Group, leaders from the community, private and public sectors, local social developers, and academics. Research tools were questionnaires about the context of the community and interview structural forms. The data was analyzed by using content analysis. The results of the study revealed that the group has been managed by the Mosque as the Center, and administered by the members of the Mosque. The strategies employed by this group consisted of networking, developing the community's potential, building awareness, grouping, and balance of development. The process of management consisted of building an awareness of the people, grouping, networking, community planning, implementing the plan, and seeking budget. The conditions for success were: social capital, religion, leaders, sufficiency development, participation, and community plans. Suggestions to improve the performance of the Al- Amanah Savings Group were the usage of new technology and innovations to transfer the local wisdom of the people about experiences and local wisdom into explicit knowledge such as using a power point program and videos. There were 2 videos : 1: The Al- Amanah Savings Group at Ban Bangrong, Paklok Sub-district, Thalang District, Phuket Province and 2: The Self – Management Community at Ban Bangrong, Paklok Sub-district, Thalang District, Phuket Province.

Keywords: knowledge management, potential development, Basic Economics, Local Wisdom. Community

1. บทนำ

หมู่บ้านบางโรง เป็นหมู่บ้านแห่งหนึ่ง ตั้งอยู่หมู่ที่ 3 ของตำบลป่าคลอก อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต มีสภาพพื้นที่เป็นปากอ่าวที่อุดมไปด้วยป่าชายเลนที่สมบูรณ์ อยู่ห่างจากอำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต 22 กิโลเมตร มีพื้นที่ 36 ตารางกิโลเมตร ชาวบ้านบางโรงส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม มีวิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณีเรียบง่ายตามแบบแผนของชาวมุสลิม ชุมชนบางโรงเป็นชุมชนมุสลิมชุมชนหนึ่งที่มีประวัติศาสตร์ยาวนาน ชุมชนแห่งนี้เคยเป็นศูนย์กลางที่มีชื่อว่าเมืองถลางบางโรง ในอดีตเกือบ 200 กว่าปีที่ผ่านมา วิถีชีวิตของชาวมุสลิมนั้น ไม่ว่าจะที่แห่งใด จะผูกพันกับหลักการศาสนาอิสลามที่สอนให้เหล่าผู้ศรัทธายึดถือเป็นวิถีการดำเนินชีวิตด้วย แม้ว่าความเข้มข้นอาจแตกต่างกันบ้าง ขึ้นอยู่กับพื้นฐานทางสังคมและปัจจัยแวดล้อม [1]

ชุมชนบ้านบางโรงมีความโดดเด่นเรื่องความเข้มแข็งขององค์กรมัสยิด โดยเฉพาะการตั้งกลุ่มออมทรัพย์ ในช่วงแรกนั้น ได้ร่วมกันจัดตั้งกองทุนปลดเปลื้องหนี้สิน โดยมีการระดมทุนทุกๆ เดือนจากแกนนำและจากเงินของมัสยิดที่เชื่อมั่นว่า การช่วยชาวบ้านปลดหนี้และซื้อที่ดินคืน ทำให้ชาวบ้านมีที่ดินทำมาหากินประกอบอาชีพได้ รอดพ้นจากการเอารัดเอาเปรียบของนายทุน เพราะชาวบ้านนำที่ดินไปจำนองไว้กับนายทุน และไม่มีเงินไปไถ่ถอนคืน ในระยะเวลาต่อมา ปี 2540 กองทุนพัฒนาปลดเปลื้องหนี้สินพัฒนาเป็น “กลุ่มออมทรัพย์อัล-อามานะห์ บ้านบางโรง” [2]

ระบบการเงินชุมชนบ้านบางโรง ตำบลป่าคลอก เกิดจากการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับชุมชน ได้แก่ ปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรป่าชายเลน หนี้สิน ที่ดินหลุดมือ ครอบครัวยากและสังคมแตกแยก จึงทำให้แนวคิดในการแก้ปัญหา เน้นการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยไม่ไปทำลายวิถีชุมชนแบบดั้งเดิม แต่มีระบบการบริหารจัดการที่มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ตามหลักวิชาการ เน้นการใช้หลักการศาสนา โดยไม่แบ่งแยกศาสนจักรและอาณาจักรออกจากกัน เริ่มต้นจากการดำเนินการกลุ่มออมทรัพย์อัล-อามานะห์ หมู่ที่ 3 บ้านบางโรง ขยายแนวคิดและขยายฐานคิดหลักการบริหารจัดการตามหลักการอิสลาม และการจัดตั้งสหกรณ์บริการอัล-อามานะห์จำกัด เพื่อสะดวกในการทำนิติกรรมเกี่ยวกับที่ดิน เพื่อการขยายฐานการให้บริการเกี่ยวกับการซื้อขายที่ดินครอบครัวแก่ชาวภูเก็ตให้มีโอกาสครอบครองที่ดินทำมาหากินและสร้างที่อยู่อาศัย มีกิจกรรมตั้งแต่ระดับหมู่บ้านไปสู่ระดับตำบล และระดับประเทศอย่างมีพลัง พร้อมกันนี้ ยังสามารถตั้งกลไกเชิงสถาบันเพื่อรองรับงานใหม่ๆ ที่ขยายแขนงออกจากงานเดิมได้ด้วยการผ่านสหกรณ์อัล-อามานะห์ภูเก็ตจำกัด และสถาบันการจัดการเงินทุนตำบลป่าคลอก [3]

หากเปรียบเทียบ กลุ่มออมทรัพย์อัล-อามานะห์ หมู่ที่ 3 บ้านบางโรง เป็นเสมือนแหล่งช่วยเหลือ พักพิงยามยากของคนยากไร้ เป็นแหล่งออมเงินของคนชาวบางโรงที่มุ่งสร้างความมั่นคงให้กับชีวิตในปัจจุบันจนถึงอนาคตอันไกล กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลปากดอกรก็เปรียบเสมือนแหล่งพักพิงยามยากไร้ แหล่งออมเงินของคนทั้งตำบลปากดอกรนั้น ความต่างด้านเงื่อนไขเวลาในการก่อตั้ง ทำให้กลุ่มออมทรัพย์อัล-อามานะห์มีฐานะเป็นพื้นที่ที่ต้องช่วยเหลือ เกื้อกูล กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลปากดอกรที่เป็นน้องซึ่งมีการก่อตั้งได้เพียง 1 ปี 7 เดือน ประสบการณ์การดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์อัล-อามานะห์ 9 ปี ย่อมเป็นแนวทางที่ดีที่ให้กับกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลปากดอกร ความต่างด้านการก่อตั้ง กลุ่มออมทรัพย์อัล-อามานะห์เกิดขึ้นจากความเข้มแข็งของชุมชนบางโรงที่รวมตัวกันแก้ไขปัญหาความยากจนให้กับชุมชนตนเอง เมื่อชุมชนมีปัญหา เป็นปัญหาที่ต้องร่วมกันแก้ไข คนบางโรงก็เกิดปัญญาที่จะหาหนทางแก้ไขปัญหามาให้หมดสิ้นไป การนำหลักคิดของศาสนาอิสลาม ได้แก่ ซากัต เป็นหนทางหนึ่งที่จะพาชาวบางโรงรอดพ้นจากความยากจนได้ เข้าช่วยคนบางโรงต้องพึ่งพิงอิงกันให้ได้ รัฐเข้ามาส่งเสริม สนับสนุนภายหลัง ในขณะที่กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลปากดอกร ก่อตั้งขึ้นจากการส่งเสริม สนับสนุนจากรัฐก่อน รัฐมีนโยบายที่จะจัดตั้งสวัสดิการระดับตำบลขึ้นมา จึงส่งเสริมและสนับสนุนตำบลที่มีความพร้อม ให้จัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับตำบล ตำบลปากดอกรมีความพร้อมด้านการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ที่ประสบผลสำเร็จ อย่างเช่นกลุ่มออมทรัพย์อัล-อามานะห์ จึงมีการส่งเสริม สนับสนุนให้จัดตั้งกองทุนสวัสดิการระดับตำบลขึ้นมาได้สำเร็จ นอกจากนี้ แกนนำหลักของกลุ่มออมทรัพย์อัล-อามานะห์ และกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลปากดอกร เป็นคณะบุคคลกลุ่มเดียวกันที่เข้ามารับบทบาทมีความรับผิดชอบร่วมกัน มุ่งที่จะสร้างระบบสวัสดิการชุมชนให้เกิดขึ้นในพื้นที่บ้านเกิดเมืองนอนของตนเอง การก่อเกิดกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลปากดอกร จึงมีฐานมาจากชุมชนเข้มแข็ง การทำงานร่วมกันได้ระหว่างชุมชนกับภาคีการพัฒนาที่เกี่ยวข้อง ชุมชนอิสลามกับชุมชนพุทธ ภาวะผู้นำของคนตำบลปากดอกรที่เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาทุกระดับ โดยมีสิ่งยึดเหนี่ยวด้านศาสนาเป็นสิ่งที่หล่อหลอมให้เกิดความเป็นหนึ่งเดียวกัน พุดจาภาษาเดียวกัน ลงเรือลำเดียวกัน และร้องเพลงเพลงเดียวกัน [4]

จากการศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาศักยภาพพระบวรสวัสดิการชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนแบบบูรณาการกรณีศึกษา ตำบลปากดอกร อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่าพื้นที่ส่วนใหญ่ของตำบลปากดอกรมีการตั้งกลุ่มสวัสดิการภายในหมู่บ้านของตนเอง ยกเว้นหมู่ที่ 5 บ้านนาคา สำหรับการตั้งกลุ่ม

จัดสวัสดิการนั้น ส่วนใหญ่เป็นประเภทกลุ่มออมทรัพย์ ซึ่งมีทั้งกลุ่มออมทรัพย์ที่พึ่งตนเองและพึ่งรัฐ กิจกรรมของกลุ่มออมทรัพย์มุ่งเน้นที่การออม และเมื่อกลุ่มเข้มแข็งขึ้น จึงจัดสวัสดิการให้สมาชิกกู้ยืม นอกจากนี้ ยังพบว่ามีการจัดตั้งกลุ่มฅาปนกิจ ซึ่งเป็นกลุ่มที่คณะกรรมการมัสยิดเป็นผู้รับผิดชอบดูแลจัดสวัสดิการฅาปนกิจให้แก่ผู้ถึงแก่กรรมอย่างเดียว [5]

การศึกษาวิจัยยังพบว่า การเป็นพื้นที่ครุหรือพื้นที่ต้นแบบสวัสดิการชุมชนของตำบลปากดอกร เกิดจากองค์ประกอบประการแรกคือ กลุ่ม/ชุมชนเข้มแข็ง ตำบลปากดอกรประกอบด้วยกลุ่มหลากหลายกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญของพื้นที่ ได้แก่ กลุ่มประเภทออมทรัพย์ของแต่ละหมู่บ้าน ด้วยเหตุผลว่าประกอบด้วยสมาชิกภายในหมู่บ้านเป็นจำนวนมาก กิจกรรมกลุ่มตอบสนองความต้องการจำเป็นของสมาชิกเป็นอย่างดี องค์ประกอบประการต่อไป ได้แก่ ภาวะผู้นำ ตำบลปากดอกรประกอบด้วยบุคคลที่มีภาวะผู้นำ ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ มีศักยภาพในการนำเพื่อให้เกิดการพัฒนา กล่าวคือ กล่าวพูดเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น ความร่วมมือร่วมใจของบุคคลในท้องถิ่น ทำให้งานพัฒนาสำเร็จได้ มีความเป็นแบบอย่างที่ดีของชุมชน สังคม เมื่อระวางชุมชนมิให้เกิดปัญหา สิ่งยึดเหนี่ยวทางศาสนาเป็นอีกองค์ประกอบหนึ่งที่ทำให้ตำบลปากดอกรเป็นพื้นที่ครุหรือพื้นที่ต้นแบบ ประชากรส่วนใหญ่ของตำบลปากดอกรนับถือศาสนาอิสลาม ความศรัทธาหลักคำสอนของศาสนา หล่อหลอมทำให้คนมีความรัก ความสมัครสมานสามัคคีกัน ร่วมแรงร่วมใจกันปฏิบัติงานช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ยึดองค์พระประมุขของศาสนาเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจของคน ความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนของพื้นที่ตำบลปากดอกรเกิดจากการมีส่วนร่วม อุทิศตนต่อกิจกรรมส่วนรวม เป็นการทำงานด้วยจิตวิญญาณที่ต้องการให้ชุมชนมีการพัฒนา มิได้หวังค่าตอบแทนที่เป็นเงิน และมีความภักดีต่อชุมชนอันเป็นบ้านเกิด ที่ทำมาหากิน ชาวตำบลปากดอกรมีความรักถิ่นฐานบ้านเกิด อันเป็นที่ทำมาหากิน เนื่องจากพักอาศัยอยู่ในพื้นที่ ไม่คิดจะย้ายถิ่น ทั้งถิ่นไปไกล แนวคิดที่จะพัฒนาชุมชนให้เป็นชุมชนน่าอยู่ ชุมชนเข้มแข็ง เป็นแนวความคิดของคนตำบลปากดอกร เมื่อชุมชนมีปัญหา ชาวตำบลปากดอกรต่างรวมตัวกันเพื่อหาหนทางแก้ไขปัญหา

บ้านบางโรง เป็นชุมชนเข้มแข็งที่เป็นชุมชนจัดการตนเองที่ประสบผลสำเร็จพื้นที่หนึ่งของตำบลปากดอกร จังหวัดสุพรรณบุรี ได้รับรางวัลตั้งแต่ปี 2547 ถึงปี 2553 รวม 10 รางวัล มีการเชื่อมโยงกับภาคีเครือข่าย จากอดีตถึงปัจจุบัน มีองค์กรหน่วยงานที่หนุนเสริมทั้งหมด 25 องค์กรหน่วยงาน จึงเป็นประเด็นที่จุดประกายให้มีการ

ศึกษาวิจัยถึงกระบวนการ เงื่อนไข ปัจจัยใดที่ทำให้เกิดการขับเคลื่อน การดำเนินงานของกลุ่มอมรทรัพย์อัล-อามานะห์ จนเกิดประสิทธิผล ในการดำเนินงานด้านต่างๆ แก้ไขปัญหาภายในชุมชนได้ เป็นสถานที่ ศึกษาดูงานของชุมชนภายนอกและต่างจังหวัด การบริหารจัดการมีส่วนผลักดันทำให้ประสบผลสำเร็จจากน้อยเพียงใด และแนวทางการ พัฒนาศักยภาพกลุ่มอมรทรัพย์อัล-อามานะห์ที่จะทำให้การบริหารงาน มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น มีการถ่ายทอดภูมิปัญญาสู่กลุ่มพัฒนาตำบล ป่าดงต่างๆ ประกอบด้วยปัจจัยใดบ้าง ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น ได้รับการแก้ไขอย่างไร

ผลที่จะได้รับการวิจัยด้านคุณภาพ คือ ทำให้ทราบ ข้อมูลการบริหารจัดการเชิงระบบของกลุ่มอมรทรัพย์อัล-อามานะห์ บ้านบางโรง เกิดการถอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้าน เศรษฐกิจฐานราก ถ่ายทอดสู่ชุมชนอื่นต่อไป เกิดแนวทางการพัฒนา ศักยภาพกลุ่มอมรทรัพย์อัล-อามานะห์ เกิดกระบวนการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ร่วมกัน สร้างเครือข่าย สร้างนักวิจัยใหม่ บูรณาการกับการเรียน การสอน เกิดการถอดถอดเทคโนโลยี นวัตกรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยกลุ่มอมรทรัพย์อัล-อามานะห์สู่ชุมชนฐานราก

2. วัตถุประสงค์

- 1.1 เพื่อศึกษาบริบทชุมชน บริบทกลุ่มอมรทรัพย์อัล-อามานะห์
- 1.2 เพื่อศึกษาการบริหารจัดการกลุ่มอมรทรัพย์อัล-อามานะห์
- 1.3 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพกลุ่มอมรทรัพย์อัล-อามานะห์

เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านเศรษฐกิจฐานรากสู่ชุมชน ฐานราก

3. ทฤษฎี กรอบแนวคิดการวิจัยและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 เศรษฐกิจฐานราก หมายถึง เศรษฐกิจที่สามารถอยู่ได้ด้วยตัวเอง ได้ ให้ความพอเพียงกับตัวเองอยู่ได้โดยไม่ต้องเดือดร้อน โดยต้องสร้าง พื้นฐานทางเศรษฐกิจของตนเองให้ดีเสียก่อน โดยใช้หลักการพึ่งตนเอง 5 ประการ คือ ด้านจิตใจ ด้านสังคม ด้านทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม ด้านเทคโนโลยี ด้านเศรษฐกิจ [6]

3.2 ชุมชนฐานราก หมายถึง คนในชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมเป็นเจ้าของทั้งภาคเกษตรกรรม ภาคอุตสาหกรรม และภาคบริการ โดยการพัฒนาจากฐานของ ศักยภาพของท้องถิ่น เพื่อพัฒนาศักยภาพระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชน โดยการสร้าง “กระบวนการเรียนรู้” ซึ่งจะทำให้ชุมชน พึ่งตนเอง [7]

3.3 ภูมิปัญญา ทำให้ชาติและชุมชนผ่านพ้นวิกฤตและดำรง ความเป็นชาติหรือชุมชนได้ เป็นองค์ความรู้ที่มีคุณค่า ความดีงามที่ จรรโลงชีวิตและวิถีชุมชนให้อยู่ร่วมกับธรรมชาติและสภาวะแวดล้อม ได้อย่างกลมกลืนและสมดุล ภูมิปัญญาเป็นพื้นฐานการประกอบอาชีพ และเป็นรากฐานการพัฒนาที่เริ่มจากการพัฒนาเพื่อการพึ่งพาตนเอง การพัฒนาเพื่อการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ภูมิปัญญามีคุณค่าไม่ เพียงแต่ต้องถนอมและผู้คนเท่านั้น แต่ยังมีเอื้อประโยชน์ใหญ่หลวงต่อ การวางแผนพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนและมั่นคง [8]

3.4 การจัดการความรู้ (Knowledge Management - KM) หรือที่เรียกย่อๆ ว่า KM คือ เครื่องมือ เพื่อใช้ในการบรรลุ เป้าหมายอย่างน้อย 3 ประการไปพร้อมๆ กัน ได้แก่ บรรลุ เป้าหมายของงาน การพัฒนาคน และการพัฒนาองค์กรไปสู่การเป็น องค์กรแห่งการเรียนรู้ ความรู้อาจแบ่งใหญ่ๆ ได้ 2 ประเภท คือ ความรู้เด่นชัด (Explicit Knowledge) และความรู้ซ่อนเร้น (Tacit Knowledge) [9]

3.5 การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ การสะสมความรู้ และประสบการณ์อันยาวนานโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ลักษณะ ต่างๆ แล้วเลือกสรรนำมาประพฤติปฏิบัติ ปรับปรุง พัฒนาให้ เหมาะสมกับวิถีชีวิตของตนเองและคนในสังคม แล้วถ่ายทอดสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน ด้วยวิธีการที่หลากหลาย การบอกเล่าจากคน รุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ทั้งที่ถ่ายทอดเป็นภาษาพูดและเป็นลายลักษณ์อักษร และการถ่ายทอดโดยอ้อม ซึ่งทำได้ในรูปของ ความบันเทิงต่างๆ เช่น ภาพวาด สถาปัตยกรรม คำร้องเถิง ลำตัด และ คติชาวบ้านต่างๆ เป็นต้น [10]

4. วิธีดำเนินงาน

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ วิธีการศึกษาวิจัยที่ใช้ ได้แก่ การศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์ทั่วไป (Interview) การสัมภาษณ์ระดับลึก (In-depth Interview) การ สังเกต (Observation) การสนทนากลุ่ม (Focus group) การ สังเคราะห์องค์ความรู้ร่วมกัน การจัดเวทีแลกเปลี่ยนถอดบทเรียน **ผู้ให้ข้อมูลหลัก** ประกอบด้วย คณะกรรมการบริหารงาน เจ้าหน้าที่ กลุ่มอมรทรัพย์อัล-อามานะห์ อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต ผู้นำชุมชน ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนา สังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดภูเก็ต ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนา สังคม หน่วยที่ 40 ผู้บริหารโรงเรียน ผู้นำและสมาชิกกลุ่มในชุมชน ที่ปรึกษานายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดภูเก็ต นักวิชาการ และ นักศึกษา

การเก็บข้อมูล ใช้แบบสำรวจบริบทชุมชนที่เป็นบริบท ของจังหวัด อำเภอ ตำบล หมู่บ้านที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการ ชุมชน บริบทสวัสดิการชุมชนของพื้นที่ที่เลือกศึกษา การสัมภาษณ์

ข้อมูลทั่วไป การสัมภาษณ์ระดับลึกที่ไม่มีโครงสร้างที่แน่นอน เป็นการสัมภาษณ์ที่ไม่มีการกำหนดคำตอบที่แน่นอนตายตัว มีเพียงแนวคำถาม (Guideline) ที่ตั้งไว้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย การสัมภาษณ์จะเริ่มจากการสัมภาษณ์ทั่วไป จากนั้นจึงสัมภาษณ์ระดับลึกตามแนวคำถามที่ได้กำหนดไว้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย มีการจัดบันทึกผลการสัมภาษณ์ทุกครั้งโดยละเอียดในแต่ละครั้งของการสัมภาษณ์ และรวบรวมข้อมูลทั้งหมด เพื่อเตรียมการวิเคราะห์ต่อไป ใช้การสนทนากลุ่ม โดยมีแนวทางในการสนทนากลุ่มที่สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสม

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลจากการสำรวจบริบท ชุมชน กลุ่มออมทรัพย์ มีการประมวลผลข้อมูล โดยจัดระบบการเรียบเรียงเป็นหมวดหมู่ มีการประมวลผลข้อมูลที่ได้รับจากแหล่งต่างๆ ได้แก่ เอกสารที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การสำรวจจากแบบสำรวจบริบทชุมชน เป็นข้อมูลชุดเดียวกัน

ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม มีการประมวลผลข้อมูลจำแนกเป็นชุดย่อย ตามพื้นที่เป้าหมาย มีการสังเคราะห์ข้อมูลเป็นชุดเดียวกันทุกครั้งที่สิ้นสุดการสนทนากลุ่มในแต่ละครั้ง คณะวิจัยยึดหลักการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้คำอธิบายกับข้อมูล และเพื่อหาข้อสรุปเชิงทฤษฎี

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ สัมภาษณ์ระดับลึก มีการประมวลผลการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูลได้ทำเป็นระยะๆ ทุกครั้งที่สิ้นสุดการให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลักแต่ละคนในแต่ละวัน เพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับการเลือกผู้ให้สัมภาษณ์ต่อไป โดยยึดหลักการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้คำอธิบายกับข้อมูล และเพื่อหาข้อสรุปเชิงทฤษฎี

5. ผลการศึกษา/การทดลอง

บริบทบ้านบางโรง ตำบลป่าคอก อำเภอกลาง จังหวัดภูเก็ต บ้านบางโรง เป็นหมู่บ้านตั้งอยู่หมู่ที่ 3 ตำบลป่าคอก อำเภอกลาง จังหวัดภูเก็ต มีความโดดเด่นในเรื่องความเข้มแข็งขององค์กรมัสยิด โดยเฉพาะการตั้งกลุ่มออมทรัพย์ มีสภาพพื้นที่เป็นปากอ่าวที่อุดมไปด้วยป่าชายเลนที่สมบูรณ์ อยู่ห่างจากอำเภอเมืองจังหวัดภูเก็ต 22 กิโลเมตร มีพื้นที่ 36 ตารางกิโลเมตร ชาวบ้านบางโรงส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม มีวิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณีเรียบง่ายตามแบบแผนของชาวมุสลิม

ชุมชนบ้านบางโรง ในช่วงแรกนั้น ได้ร่วมกันจัดตั้งกองทุนปลดปล่อยหนี้สินโดยคณะกรรมการมัสยิดบ้านบางโรง ได้เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการร่วมกับกลุ่มครูที่โรงเรียนบ้านบางโรง โดยมีเป้าหมายที่จะเข้าไปเรียนรู้วิถีการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ ในหมู่บ้าน เพื่อที่จะช่วยเหลือชาวบ้านบางโรงให้หลุดพ้นจากหนี้จอบระบบ ที่กู้ยืมจากนายทุน นำมาสร้างที่อยู่อาศัย เป็นความคิดที่จะรวมตัวกันแก้ไข ปัญหา ในระยะเวลาต่อมา ในวันที่ 11 มีนาคม 2540 กองทุนพัฒนาปลดปล่อยหนี้สินพัฒนาเป็น “กลุ่มออมทรัพย์อัลอามานะห์ บ้านบางโรง” โดยมีเงินเริ่มต้นเพียง 27,000 บาท และมีสมาชิกเริ่มแรกจำนวน 33 คน โดยได้ดำเนินธุรกรรมทางการเงินตามหลักอิสลาม ในระบบหุ้นส่วน (ชะรีกะฮ) การร่วมลงทุน (มุฎอโรบะห์) การฝากรักษาทรัพย์ (วาดีอะห์) การซื้อขายสินค้าโดยบวกกำไร (อัลมุรอบาฮะห์) ปัจจุบันกลุ่มออมทรัพย์ฯ มีจำนวนสมาชิกกว่า 500 คน มีทุนหมุนเวียนกว่า 28 ล้านบาท มีที่ดิน 5 แปลง และมีการจัดสวัสดิการให้กับสมาชิกด้วย

การบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์อัล-อามานะห์ บ้านบางโรง ตำบลป่าคอก อำเภอกลาง จังหวัดภูเก็ต เป็นองค์กรทางการเงินที่จัดการตนเองจนประสบผลสำเร็จพื้นที่หนึ่งของตำบลป่าคอก จังหวัดภูเก็ต ได้รับรางวัลตั้งแต่ปี 2547 ถึงปี 2553 รวม 10 รางวัล มีการเชื่อมโยงกับภาคีเครือข่าย ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน มีองค์กรและหน่วยงานที่หนุนเสริมทั้งหมด 25 หน่วยงาน จึงทำให้บ้านบางโรงเป็นชุมชนที่มีบุคคล ชุมชน องค์กรอื่น ทั้งภายในจังหวัด และต่างจังหวัด ตลอดจนต่างประเทศให้ความสนใจศึกษาดูงาน ซึ่งมียุทธศาสตร์ที่ใช้ในการบริหารงานกลุ่มออมทรัพย์อัล-อามานะห์ คือ การสร้างเครือข่าย การพัฒนาศักยภาพ การสร้างจิตสำนึก การรวมกลุ่ม และความสมดุลของการพัฒนา **กระบวนการ**ที่ใช้ในการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์อัล-อามานะห์ คือ การสร้างความตระหนักรู้ปัญหา การรวมกลุ่ม การขยายเครือข่าย การจัดทำแผนชุมชน การนำแผนชุมชนสู่การปฏิบัติ และการแสวงหางบประมาณ **เงื่อนไข**ที่ใช้ในการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์อัล-อามานะห์ คือ การมีทุนทางสังคม การใช้หลักศาสนา ผู้นำชุมชน การดำรงชีวิตตามวิถีพอเพียง การมีส่วนร่วม และแผนชุมชน

แนวทางการพัฒนาศักยภาพกลุ่มออมทรัพย์อัล-อามานะห์ เกิดจากปรากฏการณ์ที่แกนนำของชุมชนบ้านบางโรง ผู้ทำหน้าที่เป็นวิทยากรถ่ายทอดประสบการณ์การเรียนรู้สู่การปฏิบัติงานที่ประสบผลสำเร็จ ต้องนำเสนอเนื้อหาสาระซ้ำหลายครั้ง ไม่มีสื่อประกอบ หรืออำนวยความสะดวก การถ่ายทอดที่

พึ่งพาตัวบุคคลเป็นหลัก การถ่ายทอดประสบการณ์จากความทรงจำถ่ายทอดด้วยวาจาที่ไม่ได้ถ่ายทอดเป็นลายลักษณ์อักษร ดังนั้นแกนนำชุมชนบ้านบางโรงจึงมีความคิดเห็นว่าการนำเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมเข้ามาใช้ในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยแกนนำของชุมชนบ้านบางโรงเป็นผู้ถ่ายทอดประสบการณ์เป็นลายลักษณ์อักษร มีการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการจัดการความรู้ มีการนำเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมเข้ามาใช้ในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เกิดการจัดการความรู้ของชุมชนบ้านบางโรงทั้งที่เป็นความรู้ที่เด่นชัด (Explicit Knowledge) เป็นความรู้ที่อยู่ในรูปแบบของเอกสารวิชาการ เอกสารเกี่ยวข้อง และการจัดการความรู้ซ่อนเร้น (Tacit Knowledge) ได้แก่ ประสบการณ์ที่สั่งสมมายาวนาน ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมีการจัดทำสื่อนำเสนอด้วยคอมพิวเตอร์ โปรแกรม powerpoint และบันทึกภูมิปัญญาชุมชนบ้านบางโรงใส่แผ่นซีดีในรูปแบบของวิดิทัศน์

ผลจากการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็น
ดังกล่าว ทำให้เกิดทางเลือกที่จะแก้ไขปัญหา และตอบสนองความต้องการจำเป็น 3 ทางเลือก ได้แก่ 1) การศึกษาองค์ความรู้ในด้านต่างๆ 2) การจัดการความรู้ของชุมชนบ้านบางโรง ซึ่งต้องจัดการความรู้ทั้งที่เป็นความรู้เด่นชัด และความรู้ซ่อนเร้น 3) การนำเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมเข้ามาใช้ในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ผ่านการจัดการความรู้ การนำทางเลือกไปปฏิบัติเพื่อพัฒนาศักยภาพกลุ่มออมทรัพย์อัล-อามานะห์

จากทางเลือก 3 ทางเลือก นำไปสู่การปฏิบัติเพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาศักยภาพกลุ่มออมทรัพย์อัล-อามานะห์ ดังนี้ 1) การศึกษาองค์ความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนบ้านบางโรง และชุมชนอื่นๆ ของตำบลปากคอก โดยมีการบูรณาการเข้ากับการเรียนการสอน 2) มีการรวบรวมองค์ความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านเศรษฐกิจฐานราก การบันทึกภาพ การบันทึกวิดีโอ เพื่อจัดทำเอกสารและสื่อการนำเสนอภูมิปัญญาท้องถิ่น 3) เกิดการจัดการความรู้ของชุมชนบ้านบางโรงและชุมชนอื่นๆ ของตำบลปากคอก การจัดการความรู้ที่เป็นความรู้เด่นชัด (Explicit Knowledge) เป็นความรู้ที่อยู่ในรูปแบบที่เป็นเอกสาร หรือวิชาการ และการจัดการความรู้ซ่อนเร้น (Tacit Knowledge) ซึ่งเป็นประสบการณ์ที่สั่งสมมายาวนาน เป็นภูมิปัญญา โดยกระบวนการศึกษาวิจัย เป็น 2 เรื่อง ได้แก่ เรื่องที่ 1 กลุ่มออมทรัพย์อัล-อามานะห์ บ้านบางโรง ตำบลปากคอก อำเภอกลาง จังหวัดภูเก็ต เรื่องที่ 2 ชุมชนจัดการตนเองบ้านบางโรง ตำบลปากคอก อำเภอกลาง จังหวัดภูเก็ต 4) เกิดการนำเสนอภูมิปัญญาที่ได้จากการศึกษา

และจัดการความรู้ โดยมีการนำเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมเข้ามาใช้ในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านเศรษฐกิจฐานรากของกลุ่มออมทรัพย์อัล-อามานะห์ ชุมชนบ้านบางโรง และชุมชนฐานรากของชุมชนอื่นๆ ในตำบลปากคอก โดยใช้รูปแบบการนำเสนอด้วยคอมพิวเตอร์ โปรแกรม powerpoint และบันทึกภูมิปัญญาของชุมชนบ้านบางโรงใส่แผ่นซีดี ในรูปแบบของวิดิทัศน์

6. สรุปและการอภิปรายผล

บ้านบางโรง เป็นหมู่บ้านแห่งหนึ่งของตำบลปากคอก อำเภอกลาง จังหวัดภูเก็ต ที่มีความเจริญด้านต่างๆ ตามกระแสนิยมที่ล้นหลามเข้ามา ความเป็นมาของหมู่บ้านแห่งนี้ เริ่มต้นด้วยคนในชุมชนมีวิถีคิดที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยมุ่งเน้นทางด้านวัตถุมากกว่าทางด้านจิตใจ ประชาชนเริ่มเปลี่ยนวิถีชีวิตในการดำรงชีพจากสังคมชนบทเป็นสังคมเมือง เกิดปัญหาการกู้หนี้ยืมสินเพื่อปรับการดำรงชีพให้ทันสมัย วิถีชีวิตแบบเดิมเริ่มเปลี่ยนแปลงไป เกิดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ เกิดการกู้หนี้ยืมสิน เกิดการเปลี่ยนวิถีการทำมาหากิน เป็นไปตามกระแสของนโยบายภาครัฐซึ่งส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ รัฐบาลมีการเปิดสัมปทานป่าชายเลน ในปี พ.ศ. 2513 ทำให้เกิดอาชีพการเผาถ่านขึ้นในจังหวัดภูเก็ต 2 แห่ง คือ คลองบางโรงกับคลองมะพร้าว ชาวบ้านกลายเป็นคนรับจ้างตัดไม้เผาถ่านป่าชายเลนเริ่มเสื่อมโทรม อาหารตามธรรมชาติลดน้อยลง จึงเกิดการรวมตัวกันของแกนนำในหมู่บ้านเพื่อแก้ไขปัญหา ในปี พ.ศ. 2535 ซึ่งเคยมีการรวมตัวกันครั้งแรกเมื่อ ปี พ.ศ. 2518 เป็นกลุ่มเยาวชนบ้านบางโรง ต่อมารัฐบาลได้เปิดให้นายทุนทำนากุ้งกุลาดำในป่าชายเลนจึงเกิดอาชีพรับจ้างทำนากุ้งให้นายทุน ปี พ.ศ. 2537-2538 รัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมการส่งออกกุ้งกุลาดำไปต่างประเทศ ป่าชายเลนยิ่งเสื่อมโทรมมากขึ้น ในปี พ.ศ. 2539 รัฐบาลปิดสัมปทานป่าชายเลนทั่วประเทศ ซึ่งขณะนั้น ป่าชายเลนมีเหลืออยู่น้อยมากแล้ว แหล่งอาหารของชุมชนถูกทำลาย จึงเกิดการรวมตัวของแกนนำในชุมชนขึ้นมาอีกครั้ง ความเข้มแข็งของชุมชนบ้านบางโรง เกิดจากการมีองค์กรมัสยิดเป็นศูนย์กลาง การบริหารงานในรูปแบบของคณะกรรมการมัสยิด การบริหารพัฒนาที่มีความสอดคล้องกับหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม ประสานความร่วมมือจากองค์กรภายนอกได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับงานวิจัยของสมบูรณ์ เจริญจิระตระกูล และคณะ (2554) [11] ศึกษาวิจัยเรื่ององค์การการเงินชุมชนกับการพัฒนาชุมชนแบบองค์รวม ซึ่งผลวิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะว่าองค์การการเงินต้องปรับวิถีคิดวิธีทำงานเพื่อเพิ่มความเข้มแข็ง และการพึ่งพาตนเองได้โดยเริ่มจากการสังเกตปัญหาจากภายในองค์กรก่อน จากนั้นจึงนำความรู้จากช่องทางต่างๆ

มาช่วยแก้ปัญหา ในขณะที่องค์การบริหารส่วนตำบล และหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ต้องปรับวิธีคิดและวิธีทำงานที่เริ่มจากศักยภาพที่เป็นจริงในพื้นที่และความต้องการที่แท้จริงขององค์กรการเงินชุมชน

ในปี พ.ศ. 2540 คณะกรรมการมัสยิดและครอบครัวจำนวน 33 คน ได้รวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์อัล-อามานะห์ โดยมีเงินก่อตั้งเพียง 27,000 บาท มีการดำเนินธุรกรรมทางการเงินตามหลักศาสนาอิสลามในระบบหุ้นส่วน (ชะริอะฮ์) การร่วมลงทุน (มูออรอบะห์) การซื้อขายสินค้าโดยบวกกำไร (อัลมูรออาซะห์) ปัจจุบัน มีสมาชิกประมาณ 500 คน เงินทุนประมาณ 28 ล้านบาท จำนวน 5 แปลง จึงเป็นองค์กรการเงินที่ได้รับการยอมรับว่ามีความมั่นคง พึ่งตนเองได้ แก้ไขปัญหาชุมชน โดยเฉพาะแก้ไขปัญหาคือความยากจนได้เป็นอย่างดี และเป็นสถานที่ศึกษาดูงานด้านธุรกิจการเงินชุมชน จึงอาจกล่าวได้ว่า การใช้กลุ่มออมทรัพย์เพื่อเป็นกลไกในการแก้ปัญหา และการพัฒนาชุมชนถือได้ว่าเป็นวิธีการที่เหมาะสมอย่างยิ่ง หากมีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะกลุ่มออมทรัพย์ที่เกิดสถาบันองค์กรมัสยิดถือว่าเป็นแหล่งรวมใจของคนในชุมชนที่เป็นพลังคนของชุมชนมุสลิมที่จะแก้ปัญหาของตัวเอง ความเข้มแข็งของกลุ่มออมทรัพย์อัล-อามานะห์ ที่มีวิธีแก้ไขปัญหามาในชุมชนด้วย “คน” ในชุมชนเอง จนรอดพ้นจากวิกฤตต่างๆ จึงเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ต้องถ่ายทอดสู่ชุมชนฐานราก โดยอาศัยนวัตกรรมเทคโนโลยีเข้ามาเสริม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ**เทิดชาย ช่วยบำรุง** (2554) [12] ที่กล่าวว่าถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ การสะสมความรู้ ประสบการณ์อันยาวนานโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ลักษณะต่างๆ แล้วเลือกสรรนำมาประพจน์ปฏิบัติ ปรับปรุง พัฒนาให้เหมาะสมกับวิถีชีวิตของตนเองและคนในสังคม แล้วถ่ายทอดสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน และสอดคล้องกับ**นิคม ชมพุดอก** (2548) [13] ที่กล่าวว่า วิธีถ่ายทอดภูมิปัญญาโดยบันทึกองค์ความรู้ไว้เป็นลายลักษณ์ เช่น ตำราต่าง ๆ และในรูปของสื่ออื่นๆ เช่น วิทยุทัศน์ในรูปของวีซีดี/ดีวีดี เทปเสียง หรือแผ่นซีดีเสียง รวมถึงเว็บไซต์ เพื่อให้คนรุ่นหลังได้ศึกษาเรียนรู้และสืบสานภูมิปัญญาต่อไป ไม่ให้สูญหาย

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะต่อการนำไปใช้ประโยชน์

1) ควรพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มออมทรัพย์อัล-อามานะห์ ให้มีความรู้ความเข้าใจการบริหารงานทั่วไป การใช้เทคโนโลยีเพื่อการถ่ายทอดนวัตกรรมรูปแบบต่างๆ

2) ควรบูรณาการเข้ากับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สถานศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันการศึกษา หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน สร้างเยาวชน เชื่อมโยงนักวิชาการ นักปฏิบัติทางด้านต่างๆ ให้เข้ามาสนับสนุนการบริหารจัดการของฝ่ายการเงินชุมชน

3) ควรสร้างกระบวนการเรียนรู้ การจัดการความรู้ที่เป็นประสบการณ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

4) ควรบริหารสำนักงานของกลุ่มออมทรัพย์ให้เป็นระบบสากล ยกระดับสู่มาตรฐานสากลโดยความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

7.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) การศึกษารูปแบบการถ่ายทอดนวัตกรรมด้วยเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่เป้าหมาย

2) การศึกษามลสะท้อนกลับด้านความสำเร็จ ความพึงพอใจ จากการถ่ายทอดนวัตกรรมด้วยเทคโนโลยี

3) การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนฐานราก ในตำบลป่าคอก

4) การศึกษาพัฒนาสมรรถนะทรัพยากรมนุษย์ที่ทำงานด้านเศรษฐกิจฐานรากของตำบลป่าคอก

8. กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณคณะกรรมการเครือข่ายวิจัยและนวัตกรรมเพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่ชุมชนฐานราก สกอ. ภาคใต้ตอนบน ที่พิจารณาให้ทุนศึกษาวิจัย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประภา กาหอย อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ที่มีนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาวิจัย ขอขอบคุณรองศาสตราจารย์ ดร. ชีรวัฒน์ นิเจนตร นักวิชาการที่จุดประกายการศึกษาวิจัยที่มีแบบแผน ให้ข้อเสนอแนะที่มีประโยชน์ต่อการสร้างสรรค์งานวิจัยที่มีคุณค่าสู่ชุมชนและสังคม ขอขอบคุณคณะวิจัยภาคชุมชน คณะกรรมการบริหารมัสยิดนูรุลญันนะห์ คณะกรรมการบริหารและเจ้าหน้าที่กลุ่มออมทรัพย์อัล-อามานะห์ ผู้นำชุมชน ผู้นำภาคท้องถิ่น ประชาสังคม ประชาชน ของบ้านบางโรง ตำบลป่าคอก ที่เข้าร่วมในกิจกรรมการศึกษาวิจัย ขอขอบคุณคณาจารย์สาขาวิชาการบริหาร ทรัพยากรมนุษย์ ที่สนับสนุนนโยบายการบูรณาการการเรียนการสอน เข้ากับการบริการวิชาการและการวิจัย ชื่นชมนักศึกษาสาขาวิชาการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษาวิจัย

9. เอกสารอ้างอิง

- [1] บ้านบางโรง. **ประวัติชุมชนบ้านบางโรง**. [Online]. Available : <http://www.bangrongphuket.com>.
- [2] สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. **ชุมชนบ้านบางโรง**. กรุงเทพฯ : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- [3] สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2554). **วิถีป่าคอก**. มปท.

- [4] ประภาศรี อึ้งกุล.(2554). การพัฒนาระบบสวัสดิการชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนแบบบูรณาการ กรณีศึกษา พื้นที่ต้นแบบ ตำบลป่าคอก อำเภอดง จังหวัดภูเก็ต. ภูเก็ต : มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต.
- [5] ประภาศรี อึ้งกุล. (2554). การพัฒนาศักยภาพระบบสวัสดิการชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนแบบบูรณาการ. กรณีศึกษา ตำบลป่าคอก อำเภอดง จังหวัดภูเก็ต. ภูเก็ต : มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต.
- [6] สมพร เทพสิทธิธา. (2548). เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : กองทุนอริยมรรค.
- [7] พัชรินทร์ สิริสุนทร. (2550). ชุมชนปฏิบัติการด้านการเรียนรู้ : แนวคิด เทคนิค และกระบวนการ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550.
- [8] กรมส่งเสริมการเกษตร. ภูมิปัญญา. [Online]. Available. เข้าถึงได้จาก <http://tkagri.doae.go.th>.
- [9] คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัย เชียงใหม่. การจัดการความรู้. [Online]. Available : <http://mis.science.cmu.ac.th>.
- [10] เทิดชาย ช่วยบำรุง. (2554). ภูมิปัญญาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นเชิงสร้างสรรค์. กรุงเทพฯ : สถาบันระบะปกเกล้า.
- [11] สมบูรณ์ เจริญจิระตระกูล และคณะ. (2554). องค์การเงินชุมชนกับการพัฒนาชุมชนแบบองค์รวม. สงขลา : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- [12] เทิดชาย ช่วยบำรุง. (2554). ภูมิปัญญาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นเชิงสร้างสรรค์. กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า.
- [13] นิคม ชมพุดง. (2548). ภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การเรียนรู้. พิมพ์ครั้งที่ 2 (ฉบับปรับปรุง). มหาสารคาม : อภิชาติการพิมพ์.